

Præstø Lokalhistorie

Præstø Lokalhistoriske Arkiv & Lokalhistorisk
Forening for Præstø
24. årgang — Nr. 1. — februar 2014

Indhold

En maskinarbejder kommer til byen af Bendt Nielsen	s. 4
På hat med Præstø af Hans Chr. Thomsen	s. 18
At vise flaget af Hans Chr. Thomsen	s. 24
Bestyrelser	s. 27

Udgiver: Præstø Lokalhistoriske Arkiv, Lindevej 45, Præstø 4720.

Tlf.: 5536 3109. E-mail: lokal@praesto-arkiv.dk

&

Præstø Lokalhistorisk Forening, Formand Dorte Worsøe, Faksevej 8, Præstø

Tlf.: 5599 3724. E-mail: lystskovhuset8@mail.dk

Redaktion: Hans Chr. Thomsen Egestræde 3, Skibinge, Tlf.: 5599 1494,

E-mail: hctka@mail.dk

Dorte Worsøe, Faksevej 8, 4720 Præstø. Tlf. 5599 3724.

E-mail: lystskovhuset8@mail.dk

Forsidefoto: Bent og Nina Nielsen. Bagside: Foto af den amerikanske kunstner William Westman

Præstø Lokalhistorie udkommer 4 gange årligt, og dækker Præstø sogn og landsogn, Beldringe, Baarse, Skibinge, Allerslev og Jungshoved
Medlemskab af Lokalhistorisk Forening koster årligt 100 kr. for enlige og 150 for ægtepar. Indmeldelse kan ske hos Knud Holm Nielsen, Tlf.: 5599 1895
Havnevej 12, 4720 Præstø. E-mail: knuboholm@yahoo.dk.

Tryk: Nordfalsters Bogtrykkeri .   ISSN: 1903-0886

Arkivets åbningstider: Mandag kl.13—16 og 1. lørdag i måneden kl.10—13 i perioden 1. sept. – 30. april. Juli måned er lukket.

Lindevej 45, 4720 Præstø Tlf.: 55 36 31 09,

E-mail: lokal@praesto-arkiv.dk

Arrangementer

Alle indendørs arrangementer som sædvanlig i Bernhards Baghus på 1. sal

To. d. 20/3 KLOKKEN 19 Generalforsamling - Se vedlagte dagsorden

Efter generalforsamlingen vil Carsten Højholdt fortælle om sin lokalkanal. .

To. d. 24/4 kl. 19,30. Langebækgård og lyrikeren Ludvig Holstein hører uløseligt sammen. Det har Redaktør Henning Gøtz skrevet en bog om, og med den som udgangspunkt vil han fortælle os om emnet - måske en tur i egne biler?

Fre. d. 30/5 skal vi endelig til Nyord. Vi kører fra biblioteket kl. 10 i egne biler, med samkørsel, og møder ca. kl 11 William Houmand, der vil vise os byen. Kl. ca. 13 spiser vi frokost. Man kan medbringe sin egen mad og finde et rart sted at fortære den. Man kan også vælge at spise på " Lolles gård ". De tilbyder os 3 pæne stykker mad for 100 kr. (normalt koster de fra 45 kr. og opad).William skal have 400 kr. for at vise os rundt. Er vi rigtig mange betaler foreningen. Er vi kun få, må vi " skillinge sammen". Derfor må jeg denne gang bede om tilmelding, både til turen og evt. mad.
SENESTE tilmelding er 15. MAJ.

To. d. 14/8 kører vi i egne biler, med samkørsel, til Tvedemose, hvor vi kl. 19 får en omvisning. Vi mødes kl. 18,30 ved biblioteket.

Sønd. d. 31/8 Sensommerbusturen. Af forskellige grunde er det igen i år os, der arrangerer den. Vi regner med at tage til Odsherred og bl.a. andet besøge Malergården, hvor kunstnerfamilien Swane holdt til i mange år. Men turen er endnu kun i sin første planlægningsfase, så I må vente med flere detaljer til næste nummer af bladet.

NB! Husk at betale kontingent. Betal girokortet i Møns Bank - så er det gratis. Tak til Møns Bank

På bestyrelsens vegne *Dorte Worsøe*

Lokalarkivets Årsmøde

Afholdes **torsdag d. 13.marts kl.19,30 på Præstø Bibliotek**

Efter selve Årsmødet vil Carsten Honoré fortælle om sin tid som knægt i Præstø og om sin morfar B.S. Ingemann der i 1939 åbnede biografen der i dag er Bio Bernhard

En maskinarbejder kommer til byen - Præstø set gennem en dagbog

Af Bendt Nielsen

Forord

1985 kom københavnerne hr. og fru Nielsen til Præstø med 4 børn. Gift i 1966. I Ejby i Glostrup havde de bygget eget hus og var faldet godt til i lokalområdet. Men fruene ville alligevel gerne på landet. Ægtemanden havde et politisk engagement og erfaringer som formand for 100 smede på en større maskinfabrik og var medlem i Metal afdeling 15 i den store by.

De fleste kender nok Bendt Nielsen bedst fra hans tid i kommunalbestyrelsen og som aktiv i den årlige dilettantforestilling i Jungshoved forsamlingshus, i amatørteatret i Bernhard og kulturteatret. Hans kone Anna Lise Nielsen har ligeledes optrådt på ”de skrå brædder”, deltaget i menighedsrådsarbejdet og Kræftens bekæmpelse.

Erindringerne er baseret på dagbogsop-tegninger og har dermed samtidigheden i en tilflytters oplevelse af Præstø og ikke

mindst modet til at offentliggøre det private.

Det er Deres redaktør, der har opfordret Bendt Nielsen til at fortælle og i fællesskab er erindringerne kortet ned, så de passer til bladets størrelse.

Et nedlagt husmandssted

Det sidste flyttelæs var pakket. På traileren var de sidste ting stuvet sammen, og på tagbagagebæreren, var en ny plastictraktor bundet fast. Familien Nielsen sad inde i bilen. En Lada stationcar som til en normal familie var rigelig. For Familien Nielsen var det den største bil til den billigste pris. Ikke fordi, der nogensinde havde manglet mad på bordet, men selv mindre forbrugsgoder blev nøje prioriteret. Fru Nielsen satte en ære i, at familien så ordentlig ud i tøjet og fik noget godt og sundt at spise. Ligeledes fandt venner og bekendte altid rigelig med mad og drikke og hyg-

geligt samvær i hjemmet. Anna Lise var i stand til at få pengene til at række langt.

Vi var blevet enige om at flytte fra den trygge tilværelse i parcelhuset i Glostrup til den noget mere usikre tilværelse på et nedlagt husmandssted med 10 tønder land i Jungshoved nær Præstø. Anna Lise var den, som havde talt om det længst.

Skønt vi selv havde stået som bygherre til parcelhuset i Ejby, havde Anna Lise

længe haft en drøm om at flytte på landet. Et sted hvor vi kunne prøve at have høns og måske nogle grise og køer.

Når vi om sommeren havde camperet, var vi ofte taget ud og se på gamle bondehuse. Anna Lise havde tit haft følere ude, om ikke jeg syntes, det kunne være romantisk at bo i sådan et gammelt hus, og eventuelt have nogle dyr rundt om mig.

Ambæk mark nr. 1 ca. 1985

Jeg troede i starten, at det var en spøg. Vi boede jo godt i Ejby, havde nogle gode naboer, og var i det hele taget aktive i livet i det kvarter, vi boede i.”-

Hva’ fanden skal vi flytte til Præstø for, når vi har alt, hvad vi ønsker her”, sagde jeg. Desuden har vi ikke en skid forstand på at have dyr. Det eneste vi kender til grise er med sprød svær. Den kanarieflugt vi havde, kunne vi jo ikke engang holde liv i. Vi kommer jo begge to fra stenbroen. Måske skal vi have en parlør for at kunne forstå de mennesker på landet. Måske kan vi ikke blive accepteret, fordi vi bliver betragtet som nogle københavnersnuder.

På en af vores campingture havde vi mødt nogle mennesker på en Kalundborg - Juelsminde overfart.

De mennesker, Rikke og Jens, havde et lille husmandssted. Ofte besøgte vi dem i Jungshoved, og pludselig var der et hus til salg der, som Anna Lise syntes om.

Børnene

Tommy på 15 år var den ældste af børnene. En høj lyshåret dreng med store blå øjne. Ikke vild med lektier, men kunne godt lide fodbold. Han skulle

starte i 10. klasse på Abildhøjskolen i Præstø.

Tommy syntes det kunne være spændende at flytte på landet. Nok havde han kammerater i Glostrup, men ikke nogle han var meget knyttet til. Tommy havde godt nok et arbejde med at gå med aviser, men han mente nok, at han kunne finde noget arbejde i Præstø.

Dorthe var 12 år. Eneste pige, og havde en piges evne til at arrangere alt for sine brødre. Dorthe var ikke meget for at flytte. Hun mente, at det var en flok snobber, hun skulle gå sammen med i Præstø.

Desuden havde hun en god veninde, Carina, som hun havde været sammen med i tykt og tyndt siden hun var helt spæd.

Dorthe var nok det af vores børn, som ville være mest knyttet til Ejby i kraft af sin veninde Carina, men vi håbede, dels at de kunne bevare tilknytningen til hinanden, selvom det nødvendigvis blev mere sporadisk, dels at både Carina og Dorthe ville komme over flytningen.

Ole på 9 år var familiens klovn. Han ønskede rent faktisk at være klovn, og var bestemt ikke dårlig til det. Han var i stand til at forstyrre enhver undervisning

i skolen, men vidste også, når læreren havde fået nok. Aldrig var der noget ondskabsfuldt i hans drillerier, men han kunne bare ikke lade være. Ole mente bestemt ikke, at han kunne få nogle venner, hvis vi flyttede. Musikalsk var Ole lidt af et naturtalent. Han kunne ikke noder, men elskede at

spille på familiens gamle opretstående klaver og gjorde det godt.

Jonas var 3 år. En dreng med glade øjne, og Dorthes lille øjesten.

På taget af Ladaen var spændt en plastictraktor fast. Den var til Jonas. Det havde han ikke fået af vide, tværtimod. Han havde fået at vide, at det var en traktor, vi skulle have med til

Ole, Dorthe, Tommy. De to på skødet: venstre Nicolai og Jacob. Nederst: Jonas

Thobjørn, som var Rikke og Jenses søn. Jonas var af gode grunde sur over, at den ikke var til ham.

Det skal nævnes, at plastictraktoren på vej til Jungshoved var spændt fast på taget af Ladaen. Uheldigvis sprang snoren, mens vi kørte på Vordingborgvejen, så den faldt af. Heldigvis skete der intet med den, så den blev blot sat fast igen.

Da vi nåede Ambæk Mark, spændte vi plastictraktoren af, og gav Jonas den. Det skabte bestemt glæde hos den lille dreng.

Jeg tror altid Jonas vil forbinde Ambæk Mark med sin plastictraktor. Den blev i bogstaveligste forstand slidt op.

Det skal nævnes. Vi fik sidenhen tvillingerne Jacob og Nicolai, hvor Ambæk Mark blev deres barndomshjem.

To ”politiske” postbude

Som politisk engageret tilflytter var det interessant at vide, hvad partiet stod for i Præstø i forhold til de andre partier.

Anna Lise og jeg havde fået postkassen fyldt med mere eller mindre farvestrålende propaganda fra de forskellige politiske partier. Svenningsen, som delte post ud til os, stillede op til kommune-

valget for de Radikale. I det skjulte blev der hvisket om, at han prøvede at klappe stemmer på sin postrute. I et af de andre sogne kørte Egon ”Post” Hansen, og han var glødende socialdemokrat. Han havde før siddet i byrådet sammen med Svenningsen. I al gemytlighed var det et par rare stridsmænd postvæsenet havde. Hvorvidt postvæsenet havde delt distrikterne efter politisk overbevisning, eller den politiske overbevisning var kommet efter postomdelerne vides ikke.

Hos os havde Svenningsen ingen problemer. Den socialdemokratiske avis, Aktuelt, skulle afleveres hos os. Posten, som jeg fik i min egenskab af tillidsmand, kunne ikke skjules for et nysgerigt postbud.

Den lokale valgpropaganda var let læsning, men svært at stadfæste politisk. Intet parti søgte at markere sig særligt stærkt. Noget kunne tyde på, at man mere stemte på en person, end hvad denne person stod for politisk. Givet var det for Socialdemokraterne, at det helst ikke skulle virke for aggressivt. Ville de generobre magten, skulle de bejle til de borgerlige vælgere.

Jeg læste valgprogrammet fra mit eget parti, Socialdemokratiet, som var sendt ud, og kunne ikke undlade at ryste lidt på hovedet. Anna Lise stod og rørte i gryderne. Jeg fortalte Anna Lise, da jeg havde læst det, at sådan noget lort kunne man sku' da ikke sende ud til tilsyneladende fornuftige mennesker.

Anna Lise

Anna Lise kendte min evne til at rage uklar med andre mennesker. På mit udbrud var hun nærmest ligeglad. Det interesserede hende ikke ret meget. Hun kunne lide at lave mad, passe sine børn og ordne sin have. Her kunne hun se noget gro.

Politisk snak var kun omsvøb. Dog havde hun allerede på nuværende tidspunkt været i kontakt med kommunen. Anna Lise havde spurgt, om der var dagplejebørn at passe, eller måske en dagplejemor hun kunne vikariere for.

Anna Lise var enig med mig i at børnene skulle have en voksen at komme hjem til. I øvrigt havde lille Jonas i lighed med de andre af vores børn aldrig været passet i institution. I perioder havde det dog været svært at finde lege-

Min kone som jeg blev gift med 1966

kammerater, da de andre børn var i institution.

For Oles vedkommende havde han gået 2 år i børnehaveklassen. Uofficielt fordi han ikke havde nogen at lege med. Officielt var der plads i klassen, men Ole fik mange gange af vide, at han skulle gå i klassen igen, når de andre børn skulle i 1. klasse, da han var for ung.

Anna Lise kedede sig bestemt ikke derhjem-

me, men ville gerne have en indtægt til at forsøge tilværelsen for familien.

På kommunekontoret havde en arrogant mandsperson sagt, at der ikke var brug for dagplejemødre i Jungshoved. Der var én, og det var nok.

Undrende havde Anna Lise spurgt, om dagplejemoderen aldrig blev syg. Skrankepaven havde afvist Anna Lise med den bemærkning, at det måtte blive forældrenes problem.

Anna Lise havde derfor ikke det bedste indtryk af kommunekontorets personale, selvom hendes grundlag var meget tyndt.

Jeg går til valgmøde

Der var informationsmøde om valgprogrammet i den socialdemokratiske parti-forening. Jeg ville op og høre, hvordan de havde fået så mange ord til at sige så lidt.

På mødet i SID huset var samlet ca. 70 medlemmer. Fra fotografierne i valgprogrammet kunne man se, at kandidaterne var mødt talstærkt op. Én enkelt person var et meget kendt ansigt. Præst i byen. Forhenværende journalist på TV-avisen.

Nu byråds kandidat Poul Zebitz Nielsen.

Jeg sad længe og betragtede mødedeltagerne. Jeg fornemmede, som den fremmede jeg var, at manges øjne hvilede på mig. Hvem var jeg, og hvor kom jeg fra? Ingen kendte mig. Mødet startede. Partispidserne forklarede, hvilke lyksaligheder borgerne i Præstø i den næste 4 årige periode ville blive udsat for, hvis Venstre blev vippet af pinden.

Jeg syntes stadigvæk det var noget bras, hvis alt hvad de kunne berige

Vælgermøde på Frederiksminde i forbindelse kommunesammenlægningen - jeg sad i kommunalbestyrelsen i 4 valgperioder

befolkningen med var valgprogram-

met. Jeg havde lovet mig selv, at jeg ikke ville sige noget.

Et nuværende byrådsmedlem, Peter Madsen, roste "lortet" med en utrolig lang tale med en bunke tillægsord. Peter Madsen var midt i 40erne. Overlærer på Bøgestrømsskolen og besad åbenbart en evne til at tale længe uden at komme ind på noget væsentligt. En høj, pæn mand. Enhver svigermors drøm.

Til sidst bad jeg om ordet. Ironisk gav jeg udtryk for, at det var godt at partiets navn stod i valgprogrammet, så man ikke var i tvivl. Der var næppe nogen, der kunde stemme præcis på Socialdemokratiet, når de stod med "pappet" i hånden inde i boksen efter at have læst vores valgprogram.

Det var svært at tolke, hvordan mit indlæg var blevet opfattet, men på benzintanken dagen efter kom en reaktion. Byrådsmedlem Vagn Andersen ejede benzintanken. Han var mangeårigt medlem af byrådet valgt ind for Socialdemokratiet. Vagn Andersen havde startet sin karriere i det tidligere Skibinge sogneråd, men efter kommunesammenlægningen var han valgt ind i Præstø byråd. Han stod ofte ret langt

nede på partilisten, men sprængte den med mange personlige stemmer. En hyggelig fyr, hvor man altid kunne få en god snak, når man skulle fylde benzin på bilen, eller have repareret den. Vagns værksted lignede en roekule, men Vagn havde system i rodet.

"Nå, du fik ordentlig sat rav i forsamlingen i går. Du sagde jo det, som ingen ville sige, og hvor var det befriende".

Abilhøjskolen

Det var 14 dage før skoleferien, men vi havde besluttet, at Ole og Dorthe skulle starte på Abildhøjskolen i Præstø.

Tommy skulle have afsluttet sin 9. klasse i Glostrup, og skulle først starte i 10. klasse efter sommerferien på Abildhøjskolen i Præstø.

Jonas var ikke gammel nok til at starte i skolen, så han kom til at gå derhjemme.

Dorthe kom hjem fra skole, og var til vores store glæde vildt begejstret. Pigerne i skolen var ikke snobbede. De lignede til forveksling de børn på godt og ondt, som hun havde gået sammen med i Glostrup. Godt var det for både

Dorthe og Ole, at de startede de 14 dage inden sommerferien. De skulle ikke gå en hel sommerferie og muligvis danne sig nogle negative forventninger om deres fremtidige skolegang. Derimod kunne de glæde sig til, at skolen begyndte igen efter sommerferien.

Samtidig havde de allerede fundet sig nogle venner og veninder. Tommy derimod måtte vente til efter sommerferien med at gå i skole på Abildhøjskolen. Han skulle starte i 10. klasse.

Hen på efteråret havde han fundet sig nogle kammerater. Dels nogle fra fodbold, dels fra skolen. I hvert fald

kom en hel del drenge hjem og besøgte Tommy.

Jacob og Nicolai kom ca. 1½ år efter vi var flyttet til Ambæk Mark.

Sølvbryllupsfoto på Ambæks Mark 1991

Ambæk Mark 1

Da hele familien Nielsen kom til Ambæk Mark 1, som var vores nye adresse, skulle der foretages en del praktiske ting. Ambæk Mark, i daglig tale Marken lå ca. 6 km. fra Præstø, og 3 km. fra Jungshoved. Faktisk var det blot en luk-

ket vej mellem landsbyerne Ambæk og Stensved. Landsbyer var måske en voldsom betegnelse.

Ambæk bestod af nogle få huse og et par gårde. Det største aktiv var en stor kostald, hvor ca. 500 køer gik frit i en kæmpe stor stald.

Bygningerne var relativt nye, men passede overhovedet ikke til den lille

landsby med gamle bondegårde og små huse, hvor nogle var med bindingsværk. Etisk virkede staldens betonbygninger helt forkert og skæmmede landsbyen på en måde, så folk næppe ønskede at flytte til idyl på landet i Ambæk.

Heldigvis lå ”Marken” lidt over 1 km. fra Ambæk - Stensved virkede langt mere idyllisk.

Huset, vi havde købt, skulle først kun males og tapetseres indvendigt. Måske skulle køkkenet ændres en del.

Allerede få uger efter vi var flyttet ind, var huset i gang med at blive udhulet.

Den lokale bule Roxy

I dette virvar af væltede skillerum kom Tommy med sine kammerater. Kammeraternes opfattelse af familien Nielsen fra København virkede meget højtidelig.

Drengenes alder gjorde, at de så småt var begyndt at drikke øl fredag aften, inden de arriverede til den lokale bule, Roxy. Alle syntes det var et røvsygt sted, men for ungersvendene var det stedet, hvor man så de lokale ”larver” og kunne brillere overfor dem.

Tommys kammerater mente at folk fra storbyen var lidt overlegne, så ungersvendene måtte hellere behandle os med en vis respekt udadtil, hvis de ville komme hjemme hos os.

Skulle drengene have transporteret nogle flasker humle ind i københavnerens hjem, så de kunne få skyllet en byge

ned, inden de skulle på Roxy, så var flaskerne altid pakket meget omhyggeligt ind i plasticposer. Frygten for at de kunne rasle var selvfølgelig til stede, men de troede selvfølgelig, at de naive forældre kun troede, det var sodavand de drak, skønt man skulle både være døv, blind og have manglende lugtesans, hvis man ikke vidste, hvad der foregik.

Tommy kendte sine forældre fra en noget anden vinkel.

Han vidste, at vi ikke ønskede vores, eller andres børn skulle starte deres karriere, som alkoholikere, men at drikke en øl med kammeraterne, hvor forældrene var i hjemmet, kunne accepteres.

Drengene skulle selvfølgelig hverken være fulde eller tossede, men vi fandt, at det var bedre, at det foregik åbenlyst i hjemmet end i det skjulte.

Selvfølgelig var det svært for os at følge med i, hvad der foregik på Roxy, men visse overrislings tendenser kunne vi ane hos de unge mennesker, når de kom hjem meget tidligt om morgenen. ”Fjølletobak” ville vi bestemt ikke have accepteret.

Tommy undrede sig godt nok over sine nye kammeraters ærbødighed overfor hans forældre, når det blot drejede sig om et par høkerbajere.

En dag greb jeg fat i drengene, da de gik gennem køkkenet med plasticposerne.

Du, unge mand, når du slæber sodavand i plasticposer ind i vores hjem, så plejer der at være øl til min kone og mig. Den unge mand blev rød i hovedet, da jeg ønskede at se indholdet i plasticposen.

Næh, er der så mange bajere til os forældre!

Min tone virkede meget bestemt.

Da drengene kunne se, at Tommy var ved at kvæles af grin, og Anna Lise havde svært ved at holde masken, kunne de fornemme, at det ikke var så galt.

Da munterheden havde lagt sig, fik de af vide, at næste gang tog de forhåbentlig ikke øller ind gemt i plasticposer.

Drengene åndede lettet op, og tonen blev i fremtiden mere fri. ”Marken” var et stykke ude på landet, og mange ungersvende og ungmøer kunne finde på at overnatte. Specielt natten til helligdage.

Lidt groft sagt: Søndag ved morgenbordet vidste Anna Lise og jeg aldrig om der var 25 munde der skulle mættes med 4 rundstykker, eller vi sad alene med et helt fad fyldt med rundstykker. Det var altid spændende at vide, hvor mange fremmede vores børn havde slæbt med hjem.

Den vanskelige Sydsjællandske dialekt

Få dage efter vi var flyttet ind, blev hele ”Marken” budt til kaffe. Her oplevede vi det sammenhold, som havde udviklet sig på Marken, som vi nu blev en del af. Ole Olsen – også kaldet Pløje-Ole - var også med den aften. Han var et ejegodt menneske. Vi havde aftalt med ham, at han skulle passe markerne for behørig betaling.

Anna Lise havde talt med Pløje Ole i de få dage, vi havde boet på landet. Pløje Oles tungemål var meget sydsjællandsk, og samtalen mellem ham og Anna Lise var gået på korn, roer, og dyrenes forderstand. Anna Lise havde suget godt til sig og kunne efterhånden begå sig i det sydsjællandske som en indfødt og vidste efterhånden alt om jordens afgrøder og dyrenes behandling.

Til festen havde Pløje-Ole sat sig ved siden af mig. Han begyndte at tale om dyrkning af forskellige afgrøder, som han syntes jeg skulle indvies i. Det var sku' ikke helt let for mig at følge med. Dels havde Pløje-Ole i dagens løb fået erhvervet sig en pæn brandert, og samtidig havde jeg meget svært ved at forstå det sydsjællandske, når stemmeføringen lød, som om et skab blev trukket hen over gulvet. Retfærdigvis skal siges, at jeg ikke havde en skid forstand på det emne, som Pløje Ole syntes jeg skulle belæres om.

Jeg gik en ekstra gang ud og tisse i håb om at få fred, men næppe var jeg kommet ud af døren før undervisningen af kornsorternes forvandling fortsatte.

Anna Lise syntes godt nok, at jeg burde svare denne nye nabo med andet end ja og nej, og det var end ikke altid på de rigtige steder.

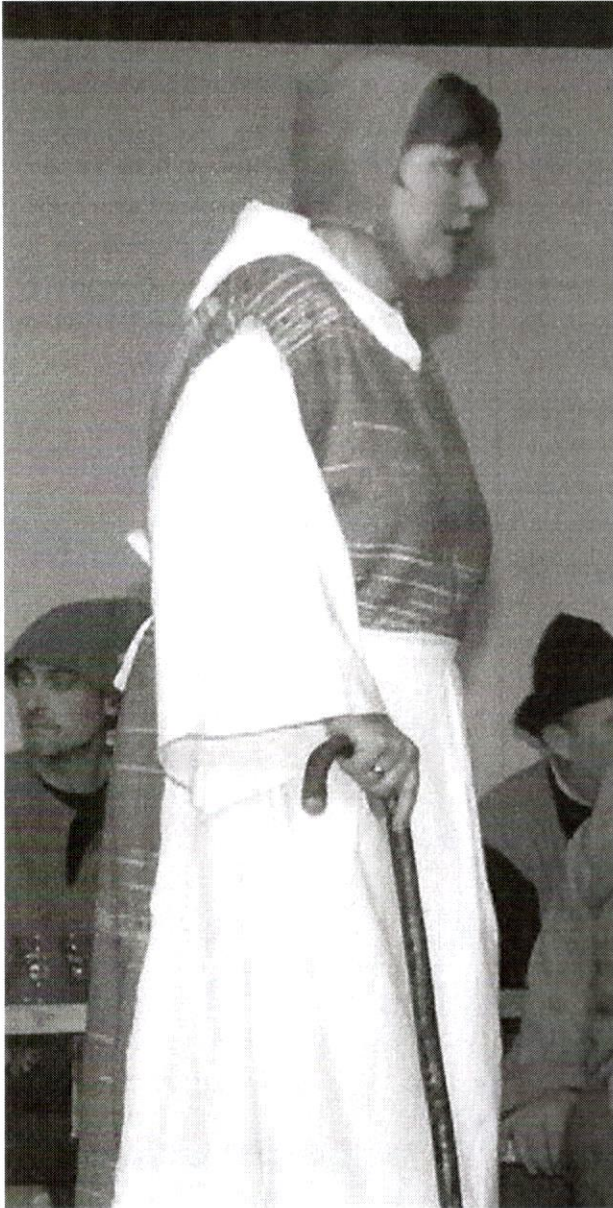
På et tidspunkt da Pløje Ole ville hente ny forsyning af drikkevarer, så Anna Lise strengt på mig. Du kan da i det mindste lade, som om du hører efter, selvom om han vrøvler og gentager sig selv.

Jamen for fanden jeg forstår ikke en skid af, hvad det er han siger. Han kun-

ne ligeså godt tale urdu til mig. Du ka'sku' sagtens. Du har kunnet gå og øve dig på de svære ord og eventuelt slå dem op i en parlør.

Resten af aftenen gik godt, og fremtiden ville vise, at jeg efterhånden bedre og bedre kunne forstå sydsjællandsk. I øvrigt blev Pløje Ole en hyppig gæst i vores hjem, og jeg lærte at sætte pris på ham som menneske, og som en god hjælp for os, der ikke havde nogen erfaring i landbrug.

Som bekendt fyldte Præstø 600 år som købstad i 2003. I den anledning blev der arrangeret i række festlige arrangementer - her i blandt en opførelse af Præstø amatørscene, der opførte stykket "Halloj i Præstø" af Soren Nielsen.

Meget relevant for "Hallojet" tog stykket udgangspunkt i Antonitermunkene i form af en komedie, hvori i opkomsten af købstadens byvåben blev taget under kærlig - meget kærlig - behandling.

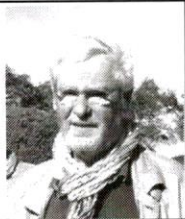
Som bekendt indgår et vinbæger - en såkaldt kalk - i Præstø Byvåben, og mange kan endnu huske hvordan det kom til syne i stykket. Det går vi let hen over, men beruselse indgår - overbevisende i stykket jf. "Maren Vågensens blik til venstre" Anna Lise og Bendt deltog på fornøjelig vis.

På hat med Præstø

Hans Chr. Thomsen

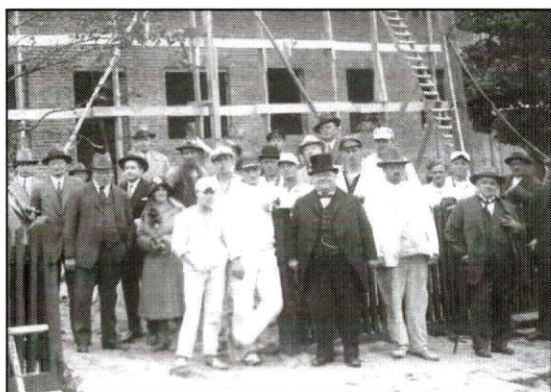
Prøv lige at se på fotoet herunder:
Det er fra en tid med en kollektiv identitet, hvor man ikke usædvanligt stillede op til fællesfotografering enten det nu var i fx gods, -arbejds,- eller forenings-sammenhæng. Bortset herfra er der en

ustyrlig mængde hatte på det billede. Der er ikke én med bart hoved, og over halvdele bærer en såkaldt six-pence – den typiske hovedbeklædning for arbejderklassen.

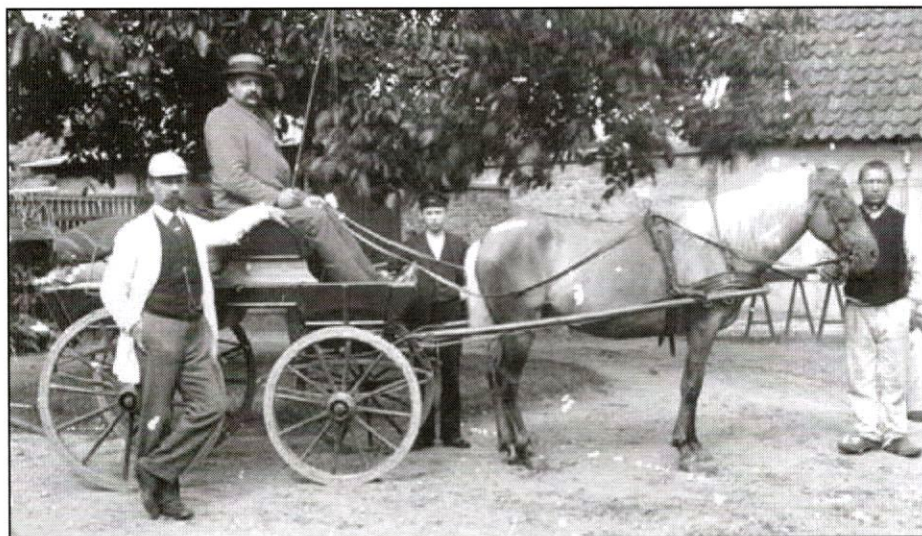

Eller se på fotoet herover:
Der er hatte i hele gaden bredde.

Eller Fotoet her til venstre fra
1931 ved rejsegildet af sygehus
og ældrehjemmet i Jomfrustræ-
de. Her er de tre typiske hatte er
repræsenteret. Den høje hat –
forrest og i centrum naturligvis
– den bløde hat og sixpencen.

Undtagelsesvis er der et bart hoved, som på fotoet her over. Men det handler mere om ærbødighed hos et tyende, der har fået lov til at komme med, hvis han holder hesten og står med hatten i hånden – måske af egen drift. Hatt handler om mere end en hovedbeklædning.

Hatten som social markør

Nu kan man mere historisk spekulere på, hvad alle de hatte har betydet. Som bekendt er tyskerne grundige folk. I et bogværk siges det om hattens sociale rolle, at den fungerer "als Spiegel der sozialen Stellung und seelischen Haltung seines Trähers". Frit oversat: Hat-

ten som et spejl for ejerens sociale position og mentale indstilling. Bedre kan det ikke sige.

Periodisering

For at periodiserer hattene, så knytter et element an til klasserne i overgangen fra bonde- til industrisamfund. Når kapitalisterne var høje i hatten handlede det om sorte "skorstensrør" med skygge, der kunne associeres til social og økonomisk opdrift under den gryende industrialisme - kapitalister med seddelbundter så tykke, at de kunne kvæle middelstore heste. Mere på det jævne var der den almene borger og den bløde hat, og – for at tale med Jep-

pe Aakjær - når ”den mørke Armé fordrede af verden et svar” så kom fordringen fra et arbejderhoved med sixpence på.

I øvrigt er det interessant at hattenes højde falder analogt med et fald i social status – fra den høje hat til den flade sixpence.

Hilse procedure

I forbindelse med at hilse på alfarvej ”forvandles” socialgrupperne til privatpersoner, idet hattene tages af. Man affører så at sige sit symbolske klassetilhørsforhold, og det kan være lidt kompliceret. Ifølge Emma Gads bog fra 1918 om takt og tone er det korrekte følgende: Hvis en herre ”både har hat og cigar på, tager han hatten af med højre hånd og fjerner cigaren med venstre hånd. Omvendt hvis han skal give hånd, så tager han hatten af med venstre hånd og hilser med højre.

Velfærdsstaten

Med velfærdsstatens fremvækst i efterkrigstiden udjævnedes klassernes klæde- dragt, og det blev ikke længere lige så nødvendigt, at demonstrere den sociale

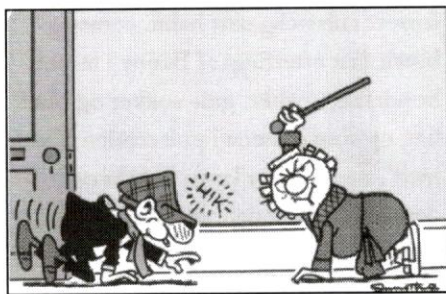

position. Hvis man skal tro digteren Benny Andersen, så rykkede bowleren indenbords – blev udtryk for en psykologisk konstitution frem for et ydre symbol, jf. digtsamlingen ”Den indre bowlerhat”. Og klassehattene rykkede også ind i medierne og underholdningsbranchen, som f.eks. i Olsenbanden. Her genbrugte Balling med stor følsomhed de symbolske hatte som magtmæssige markører – Egon Olsen forrest i ulastelig sort habit, cerut og bowlerhat efterfulgt af Benny i ternet bondefangerjakke, gule sokker og blød hat, og som rosinen i pølseenden Kjeld med sixpence, for lange bukser og jor-demodertaske indeholdende diverse kup-remedier

.I den mere ekstreme ende er der Storm P., der dekonstruerede hattenes sociale symbolværdi med de surreale tegninger, hvor en høj hat også kunne fungere som størekasse, og hærens repræsentant stillede med en kaffekande på hovedet - i alt fald i fredstid.

Med skal også lige Kasket Karl

Hovedbeklædningens genkomst Som noget nyt i det 20. århundredes sidste del kom kasketten med bændel i nakken fra de sorte ghettoer i USA, og kasketskyggen kunne sættes som man ville – bagud f.eks. Herfra bredte de sig via musikvideoer og film til resten af verden. Man kunne f.eks. se muslimsk ungdom bære dem under det såkaldte arabiske forår. Kasketten/sixpencen blev en del af globaliseringen, og den er på også indendørs ved gæstebrud.

Tilbage er blot at nævne vores nytilkomne nationale klaphat og lade Anders Andre fra den anden side af Dammen sende en hilsen til enhver, som det måtte komme ved.

Talemåder

Walt Whitman i Leaves of Grass: jeg bærer min hat, som jeg vil
Holger Drachmann i et digt: jeg bærer den hat, jeg vil
Kirkegaard i Stadier på livets vej: mand for sin hat
Benny Andersen: den indre bowlerhat
Gnags: jeg har røget en stråhat
Jarlen: op på fars hat
På hat med verden
En fjer i hatten (oprindelig at være hanrej)

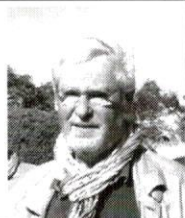
Hold på hat og briller
En på hatten.
Så hatten passer
Med hatten i hånden
Sådan en hattenål
Høj i hatten
Sådan en nathue
Lad hatten gå rundt
Det vil jeg æde min gamle hat på
Hattrick (Udtrykket stammer fra Dronning Victoria-tiden, hvor tryllekunstnere stillede deres høje hat på et bord og trak tre kaniner op af hatten)

Hattemaker Adelgade 37

Herfra min verden går

Hans Chr. Thomsen

Engang var en landsby en sluttet enhed. Det var dér man på godt og ondt hørte til og ikke mindst det sted man identificerede sig med. I dag har bilismen fortyndet tilhørsforholdet, og TV har gjort os til borgere i en global landsby. Vi er på flere måder pendlere, og en by som Præstø er ikke længere domineret af de fastboende. Siden 1950erne har tilflytterne været i overal. Nu skal landsbyen i gamle dage ikke idylliseres. Nærhed giver også konflikter, og landsbyer i rigtig gamle dage er fulde af dem. Som en lokalhistoriker siger, så ”kævledes de år ud og år ind.” Men hvordan reagerer nu en fattig landsby som Skibinge i 1600-tallet, når der kommer et fremmedelement ind i den?

Skibinge

1687 fandt Peder Mønsbo og Lars Skomager et kvindeligt på kirkegården. Ikke at der sådan set var noget under-

ligt ved det. De to ting hører jo sammen. Det mærkelige var, at hun lå oven på jorden dækket af en smule halm. Hun havde sit pæne tøj på, ansigtet var fuld af sår, og overalt på kroppen var der blå mærker. Nogen tid før var hun blevet båret ind i laden på en gård, og der døde hun i løbet af natten. Gårdejeren havde ikke selv været hjemme, med da han blev underrettet lod han næste dag tude i byhornet for at kalde landsbyens førende folk sammen. Der spurgte han dem, om de ville hjælpe økonomisk til med en kiste, så kvinden kunne komme ordentlig i kristen jord. Det var de ikke meget for.

Fattighjælpen

”Fattighjælpen”, sagde de i stedet. Hvad med den? Skulle den ikke tage sig af det? Som sagt så gjort. Fattighjælpen blev kontaktet. Det kom der

ikke noget ud af. Den svarede ikke på henvendelsen - var tavs som graven.

Præsten

Men præsten da. Hvad med ham? Han måtte da kunne tage sig af det!

Præsten mente, at den rigtige til at løse den opgave, måtte være hendes hjemsted. Det fik ikke hjælpe, da ingen i Skibinge vidste, hvor i verden hun kom fra. Heller ikke præsten.

På kristen jord

Tiden gik og efterhånden havde kvinden ligget i laden hos bonden i op til et par uger. Da han ikke længere vidste sine levende råd, havde han anbragt hende på kirkegården. Der "var hun dog på kristen Jord", som han sagde, og det var som sagt dér, at Peder Mønsbo og Lars Skomager fandt hende.

Der rådslås

Afhøring

Det blev ikke ved med at gå. Den kollektive vægring afstedkom en afhøring hos præsten. Her bad bonden om nåde. Han havde ikke lagt kvinden på kirkegården i nogen ond mening men af enfoldighed. Beboerne bad også om nåde og lovede en anden gang at opføre sig bedre over for fattige – ”sig bedre mod den Fattige at anstille”.

Herredsfogeden

Herredsfogeden bad ligeledes for Skibingerne. Konfronteret hermed gav præsten dem nåden og frafaldt en påtale.

Efterforskning af hvem hun var, eller hvad hun var død af, ville præsten dog ikke tage sig af. Heri erklærede Herredsfogeden sig enig. Det måtte være

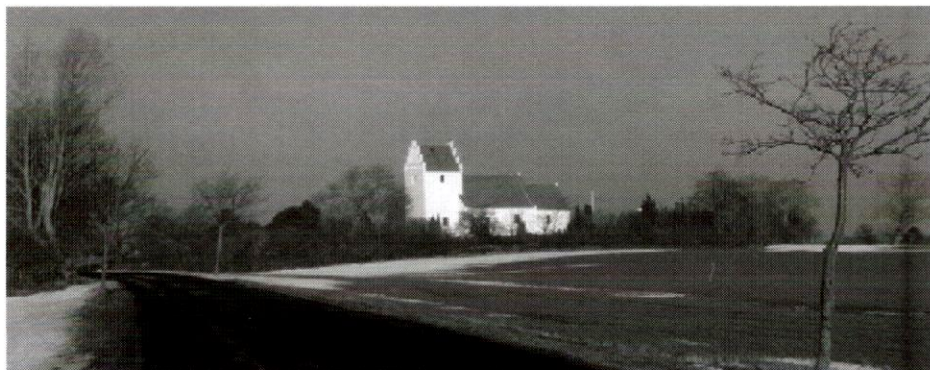
en sag for herskabet, mente han.

Nysø

Herskabet det var Nysø. Nysø havde dengang jurisdiktion – var altså den lokale myndighed. Men herskabet mente ikke, at det var deres bord. De kunne ikke gøre for, at en fremmed kvinde havde lagt sig til at dø, eller var blevet slået ihjel på deres gods. Hvis Nysø skulle tage sig af sådanne hændelser, fik de nok at bestille. Det fik være.

Begravelsen

Til sidst kom kvinden da i graven. Præsten kastede jord på hende efter kristen skik, og dermed forsvinder hun ud af vor historie sammen med sin skæbne og ukendte tilhørsforhold.

Lokalhistorisk forening for Præstø

Fmd. Dorte Worsøe, Faksevej 8,
4720 Præstø. Tlf. 5599 3724.

E-mail: lystskovhuset8@mail.dk

Næstfmd. Ole E. Hansen,
Ved Gadekæret 2, Skibinge. 4720 Præstø.
Tlf. 5599 1464

Kasserer Knud Holm Nielsen,
Havnevej 12, 4720 Præstø. Tlf. 5599 1895.
E-mail: knuboholm@yahoo.dk

Best.medl. Bodil Møller, Spurvevej 5,
4720 Præstø. Tlf. 3216 1314.
bm@dbmail.dk

Best.medl. Ralf Søgård Mortensen,
Adelgade 49A, Tlf.: 5599 1407

Redaktør af "Præstø Lokalhistorie" og
suppl.: Hans Chr. Thomsen, Egestræde 3,
Skibinge. 4720 Præstø Tlf.: 5599 1494.
Mobil: 42417651. E-mail:
hctka49@gmail.com

Suppl. Inge Knudsen, Jernbanevej 14 st.tv.,
4720 Præstø. Tlf. 5672 5161.
E-mail: wesse@lic-mail.dk

Præstø Lokalhistorisk Arkiv

Fmd. Ove Rye Jørgensen, Ugledigevej 19, 4720
Præstø. Tlf. 5599 6016. E-mail:
overye@post.tele.dk

Arkivleder Ove Rye Jørgensen, Ugledigevej 19,
4720 Præstø. Tlf. 5599 6016. E-mail:
overye@post.tele.dk

Kasserer Ole Sørensen, Ronesbanke 12 a 4720
Præstø Tlf. 5599 1173. E-mail cokse@adr.dk

Styrelsesmedl. Bent U. Mortensen, Spurvevej 9,
4720 Præstø. Tlf. 5599 1755, E-mail:
beum@dbmail.dk

Styrelsesmedl. H.C. Hemmingsen, Fasanvej 6,
Præstø, Tlf.: 5599 2416. E-mail hcnaebbet@hotmail.com

Styrelsesmedl. Hans Chr. Thomsen, Egestræde
3, Skibinge. 4720 Præstø Tlf.: 5599 1494. Mobil:
4241 7651. E-mail: hctka49@gmail.com

Styrelsesmedl. (For Lokalhistorisk Forening)
Ole E. Hansen, Ved Gadekæret 2, Skibinge.
4720 Præstø Tlf. 5599 1464

Bente Clemmesen Adelgade 73f, 4720 Præstø.
Tlf. 5599 1996. E-mail: Clemmesen@ny-post.dk

Birgit Olsen Næbvej 20, 4720 Præstø. Tlf.:5599
1904. E-mail: bo-co@dbmail.dk

